

F I L M H A N D L E D N I N G

THE COMMITMENTS

Filmen distribueras av Svenska Filminstitutet, Box 27126, 102 52 Stockholm tel: 08-665 11 00

THE COMMITMENTS

av Ragnar Berthling

Filmen *The Commitments* bygger på irländaren Roddy Doyle roman med samma namn och handlar om några arbetarklassungdomar i Dublin som bildar ett soulband. *The Commitments* väcker, utan att ha något uttalat socialt budskap ändå en rad tankar om själva förutsättningarna för filmen. Soulmusiken blir en kanal för medlemmarna i bandet att vidga horisonten något, att etablera en självkänsla. Filmen vill förmedla något av dessa arbetarklassungdomars stolthet trots fattigdom och arbetslöshet. Regissören Alan Parker har strävat efter en realistisk atmosfär och filmen, inspelad i Dublin, har amatörer i de flesta av huvudrollerna.

Medlemmarna i *The Commitments* hittar så småningom sin egen väg ut och denna historia, som skulle kunna vara tröstlös och dyster, blir i stället en hyllning till livet och till en dansdrivande och blodfylld musiksort kallad S O U L!

Handling

Redan innan jag bildade *The Commitments* jobbade jag i musikbranschen... Med den repliken börjar filmen. Vi ser Jimmy, filmens huvudperson, som springer runt i Dublin och kränger kassetter, videor och t-tröjor med mer eller mindre lyckat resultat.

Men Jimmy har större planer än så och snart är han igång med sitt livs projekt, att starta ett irländskt "svart" soulband. Jimmy har nämligen fått en ide, eller kanske snarare en vision. Han skall bli den som förmedlar soulen till Irland. För, som Jimmy säger, irländarna är Europas svarta, dublinborna är Irlands svarta och folk från hans eget kvarter är Dublins svarta.

Jimmy ser soulmusiken som arbetarklassens befriare ur tristessens bojor och han tror att den kan hjälpa dublinborna att återerövra sin självkänsla.

Men hans projekt är förenat med en rad svårigheter. Den första är att hitta musiker. På underliga vägar och med slummen som en hjälpande hand är till sist Irlands första "svarta"! soulband ett faktum. Northside, Dublins stolthet, *The Commitments*!

Den första spelningen är kanske inte så glamorös, på församlingshemmet, med släktingar och vänner som publik. Spelningen får dessutom ett abrupt slut när basisten orsakar kortslutning, själv blir strömförande och får ljudanläggningen att explodera. Bandet har dock fått blodad tand och deras mödosamma klättring mot ära och berömmelse tar sin början. Spelningarna blir fler och fler och snart börjar också pressen att uppmärksamma dem.

I takt med framgången börjar dessvärre också slitningarna i bandet att märkas. Sångaren Deco visar sig t ex vara en riktig skitstövel. Ibland hänger smockan i luften till och med under spelningarna.

Flickorna i bandet, *The Commitment-ettes*, orsakar kraftiga hormonstormar hos de tafatta unga pojkarna. Den dubbelt så gamle trumpetaren "Joey the Lips" är däremot mer

en handlingens man på detta område, något som inte är helt lätt att smälta för de yngre förmågorna.

Under en spelning på en fullsatt klubb i Dublin rinner bågaren till sist över. Fullt slagsmål bryter ut i logen och bandet spricker med dunder och brak. Jimmy, som har fått nog, vandrar ensam och deprimerad iväg ut på Dublins regnvåta kajer. Joey "the lips" hinner emellertid upp honom och försöker förklara att han i själva verket har uppnått något stort, att Jimmy har gett resten av bandet ett nytt hopp och vidgat deras horisont.

Filmen slutar med att Jimmy intervjuar sig själv om tiden med *The Commitments* och han avslutar med att citera Procol Harums *A Whiter Shade of Pale*, "...and the crowd cried out for more".

Soulmusik

Musiken i *The Commitments* är ursprungligen svart soulmusik som utvecklades i USA's storstäder under sextio- och sjuttio-talet. Bandet *The Commitments* har försökt att vara originalmusiken trogen vad gäller formen, känslan och vilka instrument som används. Däremot är låtarna inte plagiat utan mer tolkningar eller hyllningar till originalen.

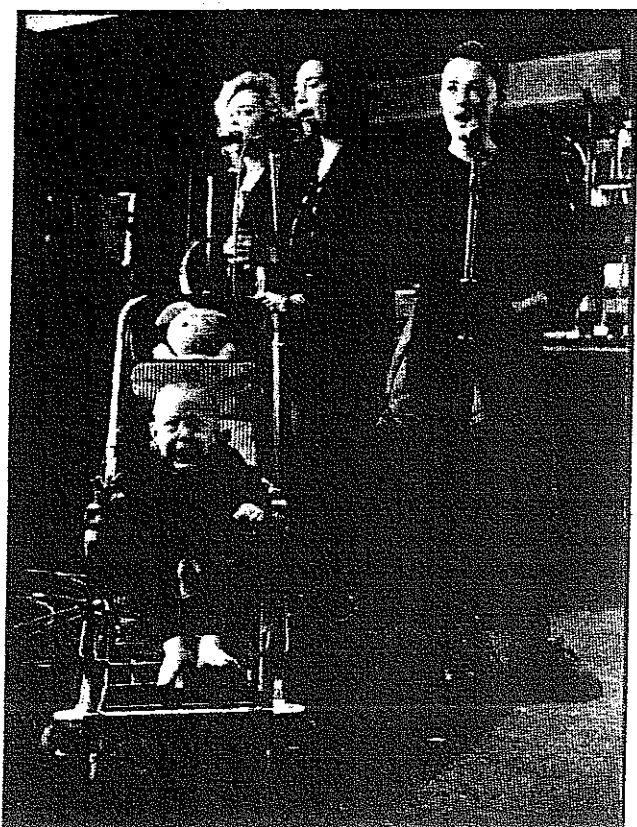
Soulmusik är en blandning av Rhythm&Blues (sydstaternas blues i en hårdare, snabbare och mer elektrifierad form) och Gospel. Många av artisterna som nämns i filmen var också gospelmusiker från början. Soul som musikstil är oftast snabb, alltid rytmisk och är främst skapad för dansgolvet.

Den spelades först enbart på svarta klubbar men blev i slutet av sextio-talet enormt populär även hos den vita publiken. Tamla Motown, som också nämns i filmen, var på sextio-talet det helt dominerande skivbolaget för svart soul. Alla stora soulartister, *James Brown*, *The Supremes*, *The Four Tops*, *Marvin Gaye*, *Otis Redding*, *Stevie Wonder* osv gjorde skivor för detta bolag.

Åttiotalets stora svarta musikväg; Hip-Hopen eller Rap-musiken är på flera sätt en utveckling av soulmusiken. Många Hip-Hopband samplar (att digitalt "spela in" ett ljud på en synteziser för att sedan kunna använda det i annan musik) ofta sextio-talssoul. Att man "lånar" från just soulmusiken är dels ett sätt att få det rätta soundet men också en hyllning till rötterna. Ett typiskt hip-hop beat ligger för övrigt mycket nära soulmusikens rytm.

Soulmusik är en musikform som har vuxit fram bland människor långt nere på den sociala stegen. Ändå uttrycker den en glädje och en lust till livet. Den är mycket långt från t ex bluesen som strävar efter att göra känslor som sorg, melankoli och bitterhet uthärdliga. Den är inte heller politisk men uttrycker ändå en känsla av stolthet, självständighet. I en scen i *The Commitments* ser vi några av bandet sitta och mumla på mycket bred irländska "I'm black and I'm proud". En kärnfull sammanfattning av soulens idé.

- Varför har man valt just soulmusik som ursprungligen är amerikansk, svart musik, musik som egentligen ligger mycket långt ifrån irländarnas egna musikaliska rötter?

Northside Dublin

De flesta skådespelarna i *The Commitments* är amatörer och filmen utspelar sig i en miljö, Dublins Northside, där de själva har växt upp. Denna del av Dublin är en svårt nedgången, trångbodd arbetarstadsdel med Europas högsta arbetslöshet. Filmens huvudsakliga mål är inte att ge en realistisk bild av hur det är att växa upp på Irland idag. Den riktar snarare en uppmaning till människor i allmänhet, att man oavsett social situation ändå kan gripa tag i sitt liv och resa sig upp. Ändå är filmen fylld av anspelningar på Irlands problem idag.

Regissören Alan Parker som själv är uppvuxen under liknande förhållanden i London var mycket imponerad av northsidebornas attityd, och säger sig vilja fånga något, av andan och själen hos dessa "arbetslösa arbetarklassungdomar". Det är också därför han har valt att i första hand använda sig av ungdomar från denna del av Dublin i huvudrollerna.

Rent formmässigt har man i filmen strävat efter att göra en ganska skarp visuell skiljelinje mellan huvudpersonernas vardag och den del av deras liv som har med bandet att göra. Både deras hemmiljöer och deras arbetsplatser är tämligen påvert skildrade medan t ex bandets replokal ovan på en biljardsalong är en lockande och suggestiv miljö.

Detta är ett berättarmässigt knep som förstärker känslan av hur viktigt bandet är för dem, naturligtvis tillsammans med musiken i sig själv, den sociala samvaron och upplevelsen av att stå på en scen.

I något av en nyckelscen beskrivs detta när Jimmy kommer hem till Bernies kaotiska familjesituation, med skrikande eller bråkande syskon, fadern på sjukhus och en gravid

arbetslös moder. Hon har av förklarliga skäl missat en och annan repetition och när Jimmy säger att hon måste skärpa sig säger hon: "I'll catch up. I need this band more than any of us."

På vilket sätt fungerar musiken som en befriare för de olika medlemmarna i bandet?

Hur förändrar den deras tillvaro?

Humor ett sätt att överleva

En tuff tillvaro skapar också en tuff humor som är hård men som också är effektiv och slagfärdig. I *The Commitments* är träkningarna mot den odräglige sångaren Deco på gränsen till mobbning och bandets inbördes konversation blir ofta något av verbala slagsmål. Men bakom dessa ord-piruetter ligger också en humor som handlar om en attityd till språket, något som är djupt rotat i den irländska arbetarklassens traditioner. Alan Parker säger om irländarna: "the truth is, that the Irish haven't been using English for years. They have their own language. And it isn't Gaelic."

Med ordlekar, liknelser och anspelningar förändrar man "erövrarnas språk" till något mycket irländskt. Någoting mycket bra blir t ex "deadly" eller "rapid". "Gobshite" är ett mycket nedsättande tillmäle (skitpratare, bokstavligen) och "Yo Yo Knickers" beskriver en lättfotad ung dam.

Detta sätt att behandla engelskan har följaktligen också mycket med sexualitet att göra. När en av körtjejerna säger om Deco att; "I bet he does business every night", så menar hon inte att han gör affärer utan att han helt enkelt masturberar.

Trots den hårda tonen så blir resultatet, eftersom det till så stor del är en fråga om att ge och ta, mer ett uttryck för ett sätt att umgås och att verbalt formulera en attityd till tillvaron. Miljön har skapat ett språk som i sitt sammanhang fungerar både för kommunikation och starka uttryck.

Men det finns också en humor av ett betydligt mer lågmälat slag i *The Commitments*. För att balansera filmen och för att få oss att känna sympati för rollfigurerna låter man en ganska innerlig vardagskomik skymta fram.

Diskutera hur miljön med trångboddhet, arbetslöshet eller trista jobb formar språket och humorn i filmen.

Hur kommer det sig att man på Irland, ett land där katolska kyrkan är mycket inflytelserik, ändå skämtar så mycket om tabubelagda ämnen som religion och sex?

Personligheter

Det finns ett engelskt uttryck som heter *type casting*. Det är ett positivt laddat uttryck som betyder att man har lyckats att hitta skådespelare som stämmer mycket bra överens med rollen både när det gäller utseende och framförallt personlighet.

Även om Jimmy är den självklara huvudpersonen i *The Commitments* så är resten av rollerna klart utmejslade "nära huvudroller". För att berätta historien med ambitionen att

verkligen skildra bandet som helhet så är detta en absolut nödvändighet, dels för att historien skall bli begriplig men också för att vi skall engagera oss i den.

Det slutgiltiga urvalet av skådespelare gjordes efter tretusen förhoppningsfulla personer sökt till inspelningen. The Commitments medlemmar blev till sist ett ganska brett spektrum av personligheter, från den egofixerade sångaren Deco (blott 16-årig Andrew Strong) till den betydligt mer timide pianisten och läkarstuderanden Steven (Michael Aherne) eller den väna körtjejen Natalie (Maria Doyle, till vardags fö professionell sångerska i Black Velvet Band). Men bandet kom också att innehålla en mycket udda personlighet som både till ålder och karaktär helt avviker från resten av bandet. Denna rollfigur är Joey the Lips (Johnny Murphy), dubbelt så gammal och varmt religiös trumpetare som, åtminstone i sina egna ögon, är en legend som spelat med allt som är värt att spela med. Han har av Gud, genom en baptistpräst i Harlem, blivit uppdragen att föra soulens budskap till Irland. Han blir en slags nestor som både är medmusiker och lärare. Han får också uppgiften att med ålderns och erfarenhetens rätt fastlå "sanningar" om soulmusik som att man spelar bättre i en snygg kostym eller att för att spela bra sax måste man "behandla sitt munstycke som en kvinnas bröstvårta".

Rollfiguren Bernie (Bronagh Gallagher, skådespelerska till yrket), körtjejen med alla syskonen, blir också en hållpunkt. Hon är en noggrant utmejslad personlighet som mer än de andra får gestalta vad många av dublinbornas vardag egentligen innebär. Hon blir därigenom också den som det är lättast att känna sympati för.

Dessa personligheter gör också att de många och långa musikaliska partierna tillförs ytterligare en dimension eftersom man i hela bandets scenagerande läser in mycket mer. Under deras sista spelning händer det lika mycket mellan dem rent mänskligt som det gör musikaliskt.

- Fundera över hur regissören har fått oss att känna sympati eller motvilja för de olika rollfigurerna.
- I slutet av filmen får vi reda på hur livet fortsatte för de olika medlemmarna i bandet. Varför tror du t ex att Imelda slutade sjunga och gifte sig, att Steven ändå blev läkare medan t ex saxofonisten Dean fortsatte spela och blev jazzmusiker?

Alan Parker, regissör

Regidebuten skedde 1976 med gangstermusikalen *Bugsy Malone*. Han har sedan dess regisserat filmer i så vitt skilda genrer som den kontroversiella thrillern *Midnight Express*, äktenskapsdramat *Ta ner månen om du kan* och *Mississippi brinner* om rasoroligheter i den amerikanska södern.

Produktionsuppgifter:

Regi:	<i>Alan Parker</i>
Produktion:	<i>Sovereign Pictures</i>
Producent:	<i>Roger Randall-Cutler & Lynda Myles</i>
Verkställande producenter:	<i>Armya Bernstein, Tom Rosenberg & Souter Harris.</i>
Manus:	<i>Dick Clement, Ian La Frenais & Roddy Doyle efter en bok av Roddy Doyle.</i>
Foto:	<i>Gale Tattersall</i>
Klippning:	<i>Gerry Hambling A.C.E.</i>
Scenografi:	<i>Brian Morris</i>
Kostym:	<i>Penny Rose</i>

I ROLLERNA:

Jimmy Rabbitte:	<i>Robert Arkins</i>
Steven Clifford:	<i>Michael Aherne</i>
Imelda Quirke:	<i>Angeline Ball</i>
Nathalie Murphy:	<i>Maria Doyle</i>
Mickah Wallace:	<i>Dave Finnegan</i>
Bernie McGloughlin:	<i>Bronagh Gallagher</i>
Dean Fay:	<i>Félim Gormley</i>
Outspan Foster:	<i>Glen Hansard</i>
Billy Mooney:	<i>Dick Massey</i>
Joey "the lips" Fagan:	<i>Johnny Murphy</i>
Derek Scully:	<i>Kenneth Mc Cluskey</i>
Deco Cuffe:	<i>Andrew Strong</i>
Mr. Rabbitte:	<i>Colm Meaney</i>
Mrs. Rabbitte:	<i>Anne Kent</i>
Sharon Rabbitte:	<i>Andrea Corr</i>
Darren Rabbitte:	<i>Gerard Cassoni</i>
Linda & Tracy Rabbitte:	<i>Ruth & Lindsay Fairclough</i>

Tekniska uppgifter:

Censur:	Grön (från 11 år)
Längd:	118 min (3.225 meter)
Format:	35 mm, vidfilm
Ljud:	Dolby Stereo
Översättning:	Jennifer Warrender - Svensk Text AB
Distribution:	Svensk Filmindustri AB

Filmhandledningarna utges av Svenska Filminstitutet.
Redaktör *Anne Helene Sommarström*

Till vissa filmhandledningar finns en videokassett med utdrag ur filmen (excerpter). Filmhandledningarna kan beställas kostnadsfritt, videokassetter kostar 150:-, inkl moms. Porto tillkommer. Man kan också prenumerera på en förteckning över filmhandledningar och excerpter. Sänd er beställning per brev till **Filminstitutet, Film & Publik Box 27 126, 102 52 Stockholm**